

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Jelentés a M. Nemz. Múzeum könyvtáráról.** A M. Nemz. Múzeum könyvtára az 1885. évben 3506 kötet és füzet nyomtatvánnyal, 55 kézirattal, 2344 oklevéllel, 92 pecsétlenyomattal és 18 fényképmásolattal gyarapodott; és pedig *ajándékkul* kapott 281 kötetet és füzetet és 263 szinlapot, 5 kéziratot és 595 oklevelet és levelet; *vásárolt* 633 kötet és füzet nyomtatványt, 50 darab (kötet) kéziratot, 1749 darab oklevelet és levelet, 92 pecsétlenyomatot és 18 fénykép-másolatot. A beérkezett köteles példányok száma: 2592 kötet és füzet. Könyvek, kéziratok, oklevelek, pecsétlenyomatok és fénykép-másolatok vásárlására 3068 frt 05 kr, és kötésre 1014 frt 70 kr, összesen tehát: 4082 frt 75 kr fordítottatott. Az olvasók száma 22,305 volt, kik 43,561 kötet nyomtatványt, 1951 kéziratot, és 9031 oklevelet használtak. A könyvtáron kívül házi használatra 1513 egyén 3687 kötet nyomtatványt kölcsönzött ki. Összesen tehát: 23,818 egyén használt 47,248 kötet nyomtatványt, 1951 kötet kéziratot, és 9031 db oklevelet. A könyvtár állapotáról egyébként a könyvtárór évi jelentése más helyen nyújt tájékoztatást.

— **Jelentés a budapesti kir. magy. Tudomány-Egyetem könyvtárának gyarapodásáról, rendezéséről és forgalmáról 1885-ben.**

Nagyméltóságú Minister Úr!

Kegyelmes Uram!

A meleg érdeklődés és soha sem szünő figyelem, melylyel Excellentiád az egyetemi könyvtárnak, mint fontos művelődési tényezőnek ügyeit, emelkedését, gyarapodását kisérni méltóztatik, nem téveszti el jótékony hatását ez intézet fejlődésére, emelkedésére. Ez úton a folyó évben is jelentékeny lépést tettünk előre.

Megemlítve mindenekelőtt a gyarapodás eredményét, az az idén 4145 művet tett ki 5799 kötetben és 480 drb apró nyomtatványban. Ezen szám részint adományozás, részint vásárlás útján — legnagyobb részt az évi átalányból telt ki. Adományozás útján az idén sem szaporodott a könyvtár oly mérvben, mint az előző években. Ehhez leginkább és legtöbb művel járultak a magyar kir. és az osztrák cs. kir. kormányok, továbbá a belga és olasz kormányok, a svéd- és norvég kir. kormány. A magyar országgyűlés mindkét háza az idén is beküldte hozzánk összes nyomtatványait, valamint gyarapították könyvtárunkat kiadványaikkal a m. kir. vallás- és közoktatási, belügyi, kereskedelmi, igazságügyi és honvédelmi ministeriumok. Az Orsz. statisztikai és Budapest fővárosi statisztikai hivatalok szintén elküldték kiadványaikat. Az egyetemek közül a baseli, göttingai, freiburgi és lemergi küldték át értekezéseiket. Szintén vettünk küldeményeket a római Acad. dei Lincei, a belga és belgrádi akadémiák részéről. A Magy. Tud. Akadémia, mint minden évben, úgy az idén is összes kiadványaival, valamint a bécsi cs. Akadémia is több rendbeli kiadványaival gazdagították a könyvtárt. A M. Tört. Társulattól, M. Vörös-kereszt-egylettől, és a Franklin-társulattól szintén vettünk kiadványokat. A vidéki nyomdák közül az aradi, debreczeni, pozsonyi, kecskeméti és újvidéki nyomdák voltak szivesek nyomtatványaikat beküldeni. Magánosok közül dr. Haynald Lajos, bibornok-érsek, Ráth György kir. táblai tanácselnök és dr. Goldziher Ignác sziveskedtek adományaikkal gyarapítani könyvtárunkat.

Magára a rendezésre térve át, a törzskönyvtár rendezése teljesen befejeztetett: a mennyiben minden könyv be van osztva a könyvtár valamelyik szakába, szabályszerűen felvétellett s a készült czédulák a cím tárba osztattak be. Ez a könyvtár használhatóságát nagyon megkönnyíti. Hátra vannak még az egyes kiválasztott collectiók, melyeknek még csak egy része van címtározva, u. m.: külföldi incunabulumok 1500-ig; magyar incunabulumok alosztályaikkal *a)* magyar, *b)* hazai nem-magyar, *c)* külföldi magyar vonatkozású nyomtatványok 1711-ig; de már felvétel alatt vannak a külföldi incunabulumok 1501-től 1520-ig; a protestantismusra vonatkozó egykorú nyomtatványok, vitairatok, röpiratok rendkívül gazdag gyűjteménye; a történelmi röp-

iratok, Neue Zeitungok, polemiák gyűjteménye; a művelődéstörténeti collectiok u. m. a boszorkányokra vonatkozó munkák gyűjteménye a Malleus Maleficiorum-tól kezdve a múlt század végeig; turcikák; curiosák; a diszmunkák nagybecsű gyűjteménye; az academikák s az apró nyomtatványok, (de az orvosiak ezek közül is fel vannak véve). Azonban, mint említettem, ezek munkába levén véve, remélem, hogy aránylag nem sok idő alatt el fogunk vele készülni. A mi ezek fölvételében a gyorsabb haladást gátolta, az volt, hogy az idén két nagy collectio fölvételét és beosztását is kelle végezni: a Mircse-féle könyvtárét s a budai nyomda könyvtárát, mely utóbbit Excellentiád kegyes engedélye alapján a nyomda igazgatósága bocsátotta birtokunkba. Ezek közül a Mircse-féle könyvtár, mely a 3000 frtos rendkívüli dotatióból Excellentiád kegyes engedélye alapján és az Egyetemi Tanács intézkedése következtében 2000 frtért vétetett meg, a f. évi járuléki catalogusba felvétetett, hol *-gal van megjegyezve; míg a másodikat, a budait, a jövő évi catalogusba fogjuk beiktatni. A Mircse-féle könyvtáralap irodalmi termékekben gazdag, s általán igen sok nevezetes ritkaságot tartalmaz; míg az utóbbi nyomtatványokra vonatkozó gyűjteményünket egészíti ki.

Nagy fontosságú mozzanat volt a lefolyt évben, hogy a belső felszerelés munkája befejeztetett, s így már az újabb szaporúlatokat illetőleg egy pár évig nyugodtak lehetünk, hogy azok helyiségünkben el fognak férni. Hogy több tért nyertünk az újabb szaporúlatokra, nagy mértékben előmozdította az a körülmény is, hogy Excellentiád elrendelni kegyeskedett, hogy a hírlapok a folyóiratoktól külön választassanak s a Nemzeti Múzeumban a completirozandó hírlapkönyvtárban helyeztessenek el, mi meg is történt, s csak egy pár gyakrabban keresett hírlap tartatott vissza. Ilyen módon a folyóiratokból külön collectió állítatott föl, mely a földszinti, u. n. hírlapteremben van elhelyezve. Ezek is már teljesen rendezve vannak s catalogusuk, mint függelék a f. évi járulék-katalogushoz csatoltatott. E rendezési munkával dr. Angyal Dávid bízott meg. Hogy azonban ezen külön elhelyezett osztály is használható legyen minden időben: Excellentiád kegyeskedett egy 4-ik könyvtártiszti állomást rendszerezsíteni, s ez állomásra Angyal Dávidot kinevezni.

Mínthogy pedig az irodai teendők, különösen a külföldi

könyvtárakkal való érintkezés már is nagyon felszaporodott, s folytonosan nagy arányokban szaporodik: kegyes volt Excellentiád egy kiegészítő könyvtártiszti állomást szervezni, s ez állomásra Pádly Lajost nevezni ki, ki az irodai teendők végzésével bízott meg.

A Catalogus Librorum Missorum kiadására megnyervén az engedélyt, a munka 1886-ban sajtó alá fog adatni. Ezen F. L. által kezdett, s B. S. által folytatott címár készítésével Sz. L. van megbízva, mint e czélra kinevezett könyvtártiszt.

Az egyetemi könyvtár forgalmát illetőleg örömmel mondhatom Kegyelmes Uram, hogy annak szaporodása évről-évre növekedő félben van. Hazai és külföldi tudósok, bel- és külföldi intézetek gyakran vették igénybe könyvtárunkat. Ennek bizonyítására szolgáljon a következő összeállítás, ugyanis a következő külföldi tudományos intézeteknél szolgált könyvtárunk kikölcsonzésekénél közvetítőül:

- a baseli* egyetemi könyvtárnál,
- a bécsi* „ „
- „ *cs. kir. udvari* „
- a berlini kir.* „
- a boroszlói városi* „
- a csernoviczi cs. kir. egyet. könyvtárnál,*
- a drezdai kir. nyilv. könyvtárnál,*
- a göttingai kir. egyet.* „
- a gráci cs. kir.* „ „
- a hannoverai kir. nyilv.* „
- a heidelbergi egyet.* „
- a krakkói cs. kir. egyet. könyvtárnál,*
- a leideni kir.* „ „
- a lipcsei kir. egyet.* „
- a müncheni kir. udv. és állami* „
- a gróf Ossolinszki-féle intézetnél Lembergben,*
- a prágai cs. kir. orsz. levéltárnál,*
- „ „ „ egyet. könyvtárnál,
- a rakovítzi főreáliskolánál (Csehországban)*
- a varsói cs. egyet. könyvtárnál,*
- a wolfenbütteli hercegi könyvtárnál.*

A hazai tanintézetek pedig majdnem kivétel nélkül vették igénybe könyvtárunkat.

A helybeli forgalmat alant lévő táblázat mutatja ki.

Nagyméltóságodnak

Budapest, 1885. decz. 31.

alázatos szolgálója.

Szilágyi Sándor,

az egyetemi könyvtár igazgatója.

Az egyetemi könyvtár forgalma 1885-ben.

Hó	Hány nap volt nyitva	Olvások száma	A használt művek száma	Az olvasók általános száma	Legtöbben voltak	Legkevesebben voltak
Január	30	4190	4946	140	24. szombat. 200	6. kedden 40
Február	28	4089	4997	146	14. szombat. 210	15. vasárnap 70
Márczius	28	4006	4871	143	21. szombat. 202	15. vasárnap 34
Április	24	2345	2818	97	16. pénteken 133	15. vasárnap 58
Május	26	2348	2746	90	20. szerdán 140	15. péntek 27
Junius	12	470	573	39	1. hétfőn 77	13. szombat 20
Julius						
Augusztus						
Szeptember	16	1514	1814	82	30. szerdán 138	20. vasárnap 42
Október	31	4883	5703	166	22. csütörtök 239	4. „ 26
November	29	4919	5506	164	16. hétfőn 245	1. „ 33
Deczember	29	4153	4929	148	15. kedden 156	23. „ 40
	253	32917	38903	130	nov. 16-án 245	jun. 13-án 20

Házon kívül 1518 kikölcsönző 3524 művet használt.

A könyvtár olvasó-terme junius 14-től szeptember 14-ig zárva volt.

— **A Magyar Tudományos Akadémia könyvtárának állapota, gyarapodása és használata 1885-ben.** Ezen évben a rendezett szakoknak száma 50-re szaporodott, s ezen szakok összesen 46,689 munkát foglalnak magokban. Jelentékeny contingenszt szolgáltatott az incunabulumok szaka, melyben 355 darabról vétetett czímmás.

A czédula-katalogusok köteteinek száma 77.

A könyvtár gyarapodása a járulék-napló kimutatása szerint:

	munka	kötet	fűzet	
A külföldi akadémiákkal, külföldi és hazai tud. társulatokkal folytatott csere útján	408	407	203	14 térkép.
Magánosok ajándékából . . .	162	83	897	3 köt. kézirat.
Az Akadémia saját kiadá- saiból	64	61	43	
38 nyomda köteles példá- nyaiból	632	244	499	
Vásárlás útján	374	489	70	

Az 1885-iki összes gyarapodás: 1640 munka, 1284 kötet, 904 fűzetben, 7 térkép és 3 kötet kézirat. Ehhez járul 76 darab iskolai értesítő. E számba azonban a 118 külföldi és hazai folyóirat nincs felvéve.

A könyvtár olvasó-termében 1885. évben 6995 egyén 9508 munkát használt, házon kívül 139 egyén 800 munkát kölcsönzött ki. Összesen tehát 7134 egyén 10,308 könyvet használt.

A kézírattárban Ráth Károly kézirat-gyűjteménye jött rendezés alá.

I. Történelmi szakban: ívrét 186—208. számig összesen 38 kötet, 4-rét 163—165. számig, összesen 3 kötet.

II. Történelem (oklevéltan): ívrét 42—45. számig. Továbbá 46-ik és 47-ik szám. Árpádkoriak másolatban.

48-ik szám. XIV-ik századi eredetiek.

49-ik szám. XVII-ik századi eredeti és másolat. 4 köt.

Történelem (oklevéltan): 4-rét. 1 köt.

III. Vegyesek szakában. Ívrét. 46—50. összesen 7 köt.

A kézírattár ajándékozás útján 5 drb kézirrattal gyarapodott, és pedig:

Gróf Gubernatis adott 3 darab kéziratot.

Freund János, br. Wesselényi Miklós 1834. nov. 9-iki megyegyűlési beszédét a jobbágyok felszabadítása ügyében.

Zsigmondi Jenő, Zsigmondi János pozsonyi tanár történelmi művét: Res gestae Hungarorum sub Regibus Stirpis Austriacae.

A kézírattárt az év folyamán 150-en használták. II. Á.

— **Jelentés az erdélyi Muzzeum-egylet kolozsvári könyvtáráról 1885-ben.** Tisztelt közgyűlés! Intézetünk könyvtára a múlt 1885-ik évben, tudományos intézetek, társulatok és egyesek adományából 182, az évi rendes 3000 forintnyi könyvtári átalányból 344 kötetel, csere útján pedig a budapesti egyetem többszörös példányaiból szerzett 4 darab hungaricummal gyarapodott. A többszörös példányok közzé került 32 kötet leszámításával a múlt évi gyarapodás 498 kötetet tett, melylyel könyvtárunk létszáma a múlt év végén 43,319 kötetre emelkedett. Az egyetemi könyvtárral közös olvasó termünk, ünnep- és vasárnapokat kivéve, naponként 5 órán, a nyári szünetekben pedig hetenként két napon egy-egy óráig állott nyitva. Az olvasók száma, mely naponként általában 40—45 körül állott, nem mutat ugyan emelkedést: de annál öröndetesebb jelenség, hogy könyvtárunk használatát úgy a tanári kar tagjai mint más szakférfiak közül mind többen-többen veszik igénybe, azon egyetemi hallgatók száma pedig, kik könyvtárunkból lezkekönyveik letétele mellett házi használatra vittek ki könyveket, 292-re emelkedett s így a könyvtár használata és forgalma a múlt évben is növekedben volt.

Az évi gyarapodás a teljesen kész betűrendes alapezím-tárba be van igtatva, a szakezím-tárak készítése pedig annyira haladt, hogy a 4 főosztály közül kettőnek, t. i. a jog- s államtudományi s az orvostudományi osztályok szakezím-tárai, az egyetemi könyvtár ugyanezen osztályainak külön szakezím-táraival együtt teljesen elkészültek és bekötve a közönség rendelkezésére állanak, a harmadik, bölesészeti, nyelvészeti és történelmi főosztály szakezím-tára pedig, mely könyvtárunkban a legterjedelmesebb lesz, nagyobb részben kész. Ezen, valamint a természettudományi s mathematicai főosztály szakezím-tára még ez év végéig el lesz készítve és így ezen rég sürgetett munkálat teljesen be lesz fejezve.

Kézirattárunk a múlt évben nem gyarapodott. Ennek rendezése és ezím-tározása is meg van kezdve, s mihelyt a szakezím-tárak sok időt és fáradságot kívánó munkája be lesz végezve, főgondomat erre a munkára s legelsőbbben is hazánk történelmére nagy becsü eredeti oklevélgyűjteményünk lajstomozására fogom fordítani. E munkában Zilahi Kiss Béla, a múlt

évben az egyetemi könyvtárhoz kinevezett könyvtártiszt, mint gyakorlott szakember segédkezésére biztosan számíthatok.

Könyvtárunk helyisége a közelebbi évek gyarapodásaival annyira megtelt, hogy az új helyiségről való gondoskodás most már halaszthatatlanná vált. A hely szűkén azonban könnyen lehet segíteni a könyvtári nagy terem mellett levő tágas és világos folyosó felhasználásával, mely szekrényekkel felszerelve még mintegy 15—20 évi gyarapodás elhelyezésére elégséges és alkalmas helyet fog szolgáltatni.

Szabó Károly.

Ezután felolvastatott a könyvtár ellenőrzésére kiküldött bizottság jelentése, mely így hangzik:

Tekintetes Múzeum-Egyleti Közgyűlés!

Az egyetemi könyvtárának megvizsgálására a múlt évi tekintetes közgyűlés által kiküldve, a vizsgálatot a tisztelettel alóliirt bizottság f. hó 13-án teljesítette, a midőn az alkalmazott szuró próbák után meggyőződött a könyvtár állagának meglétéről, de arról is, hogy a rendelkezésre álló belső helyiségek és álványok könyvek további elhelyezésére nem elégségesek.

A könyvtárnok úrnak az ebbeli hiány megszüntetésére vonatkozó javaslatával, hogy a jelenleg másodpéldányok, hírlapok elhelyezésére szolgáló, egyébként teljesen elzárt folyosó használtassék jövőre rendes könyvtárhelyiségül és hogy vagy új könyvállvány készíttessék, teljesen egyetért alóliirt bizottság, mert az említett zárt folyosó, azon helyiségektől, melyekben a könyvtár elhelyezve van, tulajdonkép csak annyiban különbözik, hogy e folyosónak az egyetemi udvarra néző fala az udvaron levő fák miatt árnyékosabb, a nélkül, hogy a folyosórész nedves lenne, de egyelőre nincs is szükség arra, hogy ez a fal vétessék igénybe, mert az új állások elhelyezésére a zárt folyosót a nagy teremtől elválasztó fal használható föl.

Örvendve győződött meg a bizottság arról is, hogy a szakkatalogusból a jogi, orvosi rész egészen, a bölcsélet-történelmi pedig jelentékeny részben elkészült s az év folytán az egész munka befejezése várható.

Midőn ez eredményről alólirottak tisztelettel jelentést tesznek, nem mulasztják el, hogy a tekintetes közgyűlés figyelmét a szakkatalogus kiadásának szükségességére ne irányozzák.

A tekintetes választmány feladata lehet ugyancsak a kinyomatás közelebbi módozatairól gondoskodni, mindazáltal alóhirt bizottság szükségesnek lát annyit javasolni, hogy a kinyomatás a szakbeosztás szerint történjék, egyuttal azonban a szakezímjegyzék betűrendes névmutatóval láttassék el.

A tekintetes közgyűlésnek tisztelettel alázatos szolgálói: *Dr. Farkas Lajos, Dr. Concha Győző, Dr. Szász Béla.*¹⁾

— **A szegedi Somogyi és a nyitrai egyházmegyei könyvtárak** 1885-iki évi forgalmáról más helyen adunk értesítést. A többi hazai nyilvános könyvtárak állapotáról részletes adataink nincsenek.

— **Adalék a XVII. századbéli hazai könyvtárak történetéhez.** A magyarországi közép- és újkori könyvtárak története még megírva nincsen. Hasonlókép a hazai könyvnyomdászat és könyvkereskedés pragmaticai történetének megírása szintén monographusra vár. Érdekesnek tartjuk azért a N. Múzeum könyvtárából egy eredeti okmányt itt közzétenni, mely a hazai XVII. századbéli könyvtárakhoz becses adalékot nyújt, s melyben *Kamuti Farkasné, Jaszbriny Sophia* asszony Cseffey Lászlónak Kolozsvárott 1657-ben 10 könyvet 12 magyar forintért elad. Az adás-vevésről szóló okmány szövege a következő:

„Én Kamuti Farkasné Jaszbriny Sophia, adom tuttara mindeneknek, hogy 1657. esztendőben, 19-ik napján novembernek itt Colosváratt hid utczában az Linczegh János házánál attam pinzen egy néhány könyvet Tót eörben lakó Cseffei László uramnak, melynek az árát fel is vöttem, hat forintot el is költöttem benne, a másik hat forintyát most vöttem fel, azaz vöttem tizenkét magyar forintot fel eő kglmitül, az könyvek penigh ezek rendel:

1. *Amilii Dusi de conservanda Valetudine*, kicsiny fekete könyv.
2. *Pitacer* (?) fekete könyv, irot mind.
3. Egy *Vocabulas* uton budosó deáknak való egy néhány nyelven.
4. Egy *Dictionarium* deákul is, magyarull is megh vagyon
5. *Egy példabeszédes* versekkel irot kis könyvecske.
6. *Crooklim (igy) Doctoros* könyv.
7. *Andreas Cisalpinus* az pápának irta, egy keskeny lapos könyv.
8. *Babstista Porta* kettő is aprot, (?) egy autor.
9. *Codicilli*
10. *Rajmulli* viselt szakadozott könyv.
10. *Arabiai dbécés* könyvek

¹ Az erdélyi Múzeum-egylet. Bölcsélet-, Nyelv- és Történelemtudományi szakosztályának kiadványai. III. kötet 2. füzet 206—208 l.

egyik siriai, másik arabiai ábécék. Ezekért az megh nevezet könyvekért veöttem fel tizenkét magyar forintot Tót eörben lakó Cseffey László uramtul, szükségem lévén az kölcségre, evictiót is veszek fel, örök áron attam ezeket eő kglminek, ha penigh az uram meg találna jönni az hadbul, adgya megh ezt a tizenkét forintot Cseffey László uramnak, mert külömben senki-nek nem tartozik Cseffey László uram adni, meghadni, az teöb könyveket peniglen, egy láda teli lévén, mind megh atta, vissza atta éppen, én el is vitettem, melyrül adom ezt az leveletem Tót eörben lakó Cseffey László uramnak bizonságul, ilyen szeméyek eleöt, ugy miut Ozdi Thamas uram az doctor, 2. Brassai Soiz Pal colosváricentum Pater, 3. Szegedy Gábor de Ipp nemes személy. 4. Simon Vajda orbai nemes személy, privilegiátus, kezem irásával peesétömmel edgyüt confirmáltam, attam ez leveletem az felyül megh irt 1657. die 19 Nouembris.

Én Kamuti Farkasné Jiasbrini Sofi aszoni (P. H.) Én Szegedy Gábor Ipon lakó nemes személy m. p. (P. H.) Simon Vajda Orbay nemes (P. H.) Én brassai Sois Páll kolosvari centum pater (P. H.) Kivül: Cseffei Uram vet 12 forinton Egy néhány könyvet. 1657.

— **Múzeumi könyvtári tisztviselők buvárlatai 1885-ben.**

A Nemzeti Múzeum könyvtári tisztviselőiből a mult nyáron *Majláth* Béla könyvtárör a bécsi es. kir. udvari könyvtárban, a es. kir. udvari levéltárban, a es. kir. hadügyministerium levéltárában, a bécsi es. kir. udvari Múzeumokban, az Albertinában és az erdélyi könyvtárakban és levéltárakban kutatott, *hol Budavárának 1686-ik évi visszafoglalására vonatkozó írott és nyomtatott emlékeket keresett* a főváros által rendezendő 1886-iki történelmi kiállításra. *Osontosi* János segédör a prágai főképtalani, a schlackenwerthi városi, a görliczi városi, a dresdai bibliographiai Múzeum, a weimári nagyhercegi, a casseli országos, a göttingai egyetemi, a hallei egyetemi és a stuttgarti királyi könyvtárakban folytatta kutatásait a *magyarországi vonatkozású középkori kéziratok és Corvin-codexek felderítésére.* A prágai főképtalani könyvtár középkori kéziratokban igen gazdag. A könyvtár eredete az érsekség alapításával egykorú, kéziratainak száma a 2000 kötetet meghaladja. Ezekből mint elsőrendű ritkaság kiemelendő: *Sz. Márk evangéliuma latin nyelvön unciális betűkkel*, valószínűleg